

HLAS SVOBODY: JAVIER MILEI V PRAZE 2024

VÝROČNÍ
CENA
2024

LIBERÁLNÍ
& INSTITUT
AAU ANGLO
AMERICAN
UNIVERSITY

HLAS SVOBODY: JAVIER MILEI V PRAZE 2024

**VÝROČNÍ CENA
2024**

Za spolupráci při pořádání Výroční ceny
Liberálního institutu za rok 2024 děkujeme
Anglo-American University v Praze
a médiu E15.

Copyright © 2025, Liberální institut
Cover © Jakub Kuneš

Liberální institut
Jungmannova 26/15
110 00 Praha 1
Česká republika

All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any form without permission from the Publisher, except for the quotation of brief passages in criticism.

ISBN 978-80-11-06872-1

HLAS SVOBODY: JAVIER MILEI V PRAZE 2024

AUTOŘI:
JAKUB KUNEŠ
JIRÍ SCHWARZ
LOURDES ARAMAYO

LIBERÁLNÍ
& INSTITUT

Liberální institut je nezisková organizace pro rozvoj individuální svobody, soukromého vlastnictví, svobodného trhu a vlády zákona. Institut zahájil činnost v roce 1989 jako Liberální spolek F. A. Hayeka a v únoru následujícího roku byl zaregistrován pod názvem Liberální institut. Respekt k principům klasického liberalismu je společným znakem jeho projektů a programů. Činnost Liberálního institutu je financována z výsledků vlastní činnosti a z darů jednotlivců a soukromých institucí.

Liberální institut se ve své činnosti soustředí zejména na:

- Den daňové svobody – od roku 2000 vyhláší Liberální institut den, od kterého občané přestanou pomyslně vydělávat na stát a začnou vydělávat sami pro sebe
- Výroční cenu Liberálního institutu – každoročně udělovaná cena významné osobnosti světového liberálního myšlení «za přínos a šíření liberálních myšlenek a realizaci idejí svobody, soukromého vlastnictví, konkurence a vlády práva v praxi»
- Letní školu Liberálního institutu – vzdělávací program pro studenty středních a vysokých škol o liberální teorii
- Vlastní publikace a vydávání děl známých představitelů liberálního myšlení

OBSAH

Úvod	7
Předmluva	8
Projev prezidenta Argentinské republiky Javiera Mileie při udělení Výroční ceny Liberálního institutu za rok 2024 v Praze	11
Komentáře známých českých ekonomů	27
Marian Kay «Don't cry for a change, Argentina!»	30
Rok Javiera Mileie	39

Návštěva prezidenta Javiera Mileie byla pro Česko výjimečnou událostí – nejen kvůli udělení Výroční ceny Liberálního institutu, ale především jako významný milník v šíření liberálních myšlenek. Ty se tentokrát nepřipomínaly jen v učebnách a knihovnách, nýbrž zazářily ve světlech reflektorů v jedné z nejkrásnějších budov v zemi.

Argentina je živým příkladem úpadku způsobeného socialismem a snaha Javiera Mileie zajistit Argentincům lepší budoucnost se dost možná zapíše nejen do učebnic ekonomie. Změna přichází pro Argentinu nikoliv za pět minut dvanáct, ale hodinu po dvanácté. O to těžší bude pro prezidenta Mileie jeho reformní úsilí, ze kterého se můžeme leccos naučit i my ve střední Evropě.

Účastnit se této akce pro mě byla čest a děkuji všem, kteří se podíleli na zajištění udělení Výroční ceny Liberálního institutu v roce 2024. Zvláštní poděkování bych rád věnoval paní Lourdes Aramayo za její ochotu a vytrvalost při organizaci celé události. Bez jejího přičinění by nebylo možné celou akci uskutečnit.

Jakub Kuneš
ředitel Liberálního institutu

ÚVOD

V neděli 23. června 2024 dorazil do Česka na pozvání zakladatele Liberálního institutu Jiřího Schwarze a předsedy Akademické rady Liberálního institutu Josefa Šímy argentinský prezident Javier Milei, aby se den poté zúčastnil ve Velkém sále Žofína mezinárodní konference, která vyvrcholila předáním Výroční ceny Liberálního institutu. Na konferenci vystoupili v panelových diskuzích také přední experti z Česka i ze zahraničí.

Velkolepé finále celé konference odstartovalo slavnostní předání Výroční ceny Liberálního institutu za rok 2024 z rukou Jiřího Schwarze, Josefa Šímy a Petra Koblavského, člena Správní rady Liberálního institutu. Kromě diplomu obdržel prezident Milei olejomalbu, diptych nazvaný Don't Cry for a Change, Argentina!, která minimalisticky znázorňuje neelementární proces společenské transformace od socialistického úpadku k naději budoucího spontánního rozkvětu.

Na oplátku si pro všechny zúčastněné připravil téměř třičtvrtěhodinovou přednášku z liberální ekonomie. Nebylo překvapením, že jeho projev se hemžil jmény jako Adam Smith, Friedrich August Hayek, Milton Friedman, Murray Rothbard, Gary Becker a další, kteří svými díly značně ovlivnili ekonomické postoje dnes už světoznámého libertariána.

PŘEDMLUVA

JAVIER MILEI – REVOLUCIONÁŘ SVOBODY

Liberální institut od poloviny 90. let uděluje svou výroční cenu nejvýznamnějším světovým osobnostem, které zanechaly zásadní stopu na poli liberálního myšlení. Vždy jsme brali velmi vážně myšlenku F. A. Hayeka, jenž ve svých textech psal o tom, že má-li docházet k rozvoji myšlenek klasického liberalismu a myšlenek svobody, tedy společnosti založené na panství práva a respektu k soukromému vlastnictví, je třeba promýšlet ideál liberální společnosti a vysvětlovat jeho fungování. Tomuto ideálu říkal «liberální utopie». Role institutu proto vždy spočívala v kultivaci a rozvíjení tradice svobody a v představování fungování společnosti, kde různí lidé s různými představami o tom, jak vypadá spokojený život, žijí v míru vedle sebe; společnosti, kde tito lidé mají stejná práva jako všichni ostatní členové společnosti; kde nikdo jiný není obdařen zvláštními privilegii, aby druhým vládl; společnosti, kde funguje svobodná tržní ekonomika a konkurence, jejímž základem jsou zdravé peníze. V takové společnosti pak lidé mohou spolupracovat a společným úsilím koordinovaným funkčním cenovým mechanismem zvyšovat svou životní úroveň.

Abychom tohoto někdy měli šanci dosáhnout, lidé si musí uvědomit, že takovýto ideál svobodné společnosti je smysluplný a žádoucí. Musí dojít k revoluci na poli myšlenek. K té však, jak víme, nedochází příliš často. Tady u nás v České republice jsme tuto změnu myšlení částečně zažili na počátku devadesátých let. Lidé si tehdy uvědomili, jak zločinný je systém politického útlaku komunistické strany a jak nefunkční je centrální plánování, a volali po alternativním společenském uspořádání založeném nikoli na útlaku a

privilegiích, nýbrž na rovnosti práv a svobodě. Ve Spojených státech obdobnou revoluci na poli myšlenek před více než deseti lety vyvolal Ron Paul, který zanechal svou stopu i v Praze, kde Liberálnímu institutu pomáhal uvést na trh historicky první překlad Misesova Lidského jednání, největší obhajoby svobodné tržní ekonomiky sepsané ve 20. století. Ron Paul dlouhá léta působil v americkém kongresu. Byl znám jako «Dr. NO». Když se v kongresu hlasovalo o zvyšování daní, dotacích, vládních regulacích, Ron Paul byl vždy proti. Často jako jediný ze všech kongresmanů. Ať už byly důvody pro zvyšování vlivu státu v ekonomice jakékoli, ať dotace směřovaly na jakoukoli činnost, stál si za svým. Byl věrný americké ústavě a myšlenkovému odkazu Otců zakladatelů. Úkolem vlády není jedněm brát a druhým dávat, vláda nemá dotovat a «pomáhat». Vláda má bránit právo na život a majetek a zajišťovat rovnost práv, nikoli vytvářet privilegia a privilegované skupiny. S touto historií a reputací zásadového člověka bránícího svobodu se rozhodl kandidovat na prezidenta Spojených států. Byl najednou vidět a slyšet. Díky němu se miliony lidí ve Spojených státech i za hranicemi dozvěděly o velikánech liberálního myšlení a začali číst knihy F. A. Hayeka, Ludwiga von Misesa, Murrayho Rothbarda a dalších. Skrze tato díla zjistily, jak moc vláda lidem škodí, jak nebezpečná je inflace, jak regulace ubíjí podnikání. Ron Paul řečnil na stadionech a náměstích a desetitisíce lidí po celé Americe na těchto setkáních naslouchaly a někdy třeba i skandovaly «End the Fed!» (Zrušte centrální banku). Nevidaná podívaná, intelektuální revoluce! Myšlenky svobody, nikoli barva kravaty a schopnost slibovat nesplnitelné, byly důvody, proč se lidé, včetně mnoha mladých lidí, začali díky Ronu Paulovi zajímat o politiku. Ron Paul ale volby nevyhrál. Prezidentem se nestal, a tak bude navždy pamatován jako «Dr. NO».

My dnes máme v Praze Javiera Mileie. Ten také způsobil revoluci na poli myšlení. Javier Milei přinesl myšlenky klasického liberalismu do argentinských domácností. Z těchto myšlenek se díky němu stalo konverzační

téma při obědech a večeřích v rodinách. Miliony lidí myšlenky, o nichž často nikdy neslyšely, nadchly. A daly jim naději. V argentinských školách, v debatách o hospodářské politice, v mediálních diskusích se po mnoho desetiletí o svobodné tržní ekonomice totiž vůbec nediskutovalo. Experimentovalo se místo toho se socialismem. A ten v Argentině, stejně jako u nás v České republice a kdekoli jinde na světě, přinášel bídu a útlak. Najednou, díky Javieru Mileiovi, se statisíce a miliony lidí vydaly do knihkupectví a na internet a začaly číst – Hayeka, Misese, Rothbarda. Milei se díky tomu proměnil v jedinečného revolucionáře. Zažehl jiskru, a změnil tak myšlení ohromného množství lidí. Tím vytvořil unikátní předpoklady pro znovuoživení liberálních myšlenek a jejich uplatnění v praxi v zemi – a na kontinentu – kde desítky let vládly myšlenky svobodě nepřátelské. To se nyní mění a Argentina díky Javieru Mileiovi získává novou naději, aby se mohla znovu stát bohatou a prosperující zemí; aby se miliony Argentinců vymanily z chudoby a mohly začít žít lepší život. Javier Milei – uspěje-li – může být proto pamatován nikoli jako «Dr. NO», kritik rostoucí role státu a jeho devastujících politik, jenž vyvolal ohromný zájem o myšlenky klasického liberalismu a myšlenky svobody, ale do praxe je nedokázal přenést, nýbrž jako «Dr. YES». Nejen jako vítěz v prezidentské volbě, ale především jako velký popularizátor myšlenek svobody a velký reformátor, který k lepšímu změnil životy milionů lidí, odvedl Argentinu od devastujícího kolektivismu a etatismu a udělal z ní zemi jinou. Zemi, která nestojí na privilegiích mocných, vládne v ní panství práva a svobodná tržní ekonomika produkuje bohatství, jehož si užívají všichni lidé.

Výroční cena Liberálního institutu je oceněním dosavadního působení Javiera Mileie při popularizaci myšlenek klasického liberalismu, panství práva, lidské svobody a tržní ekonomiky a vyjádřením podpory při jejich zavádění do praxe.

Josef Šíma
předseda Akademické rady Liberálního institutu

PROJEV PREZIDENTA ARGENTINSKÉ REPUBLIKY JAVIERA MILEIE PŘI UDĚLENÍ VÝROČNÍ CENY LIBERÁLNÍHO INSTITUTU ZA ROK 2024 V PRAZE¹

Hola a todos!² Chci poděkovat za uznání našeho úsilí v boji za myšlenky svobody a podělit se s vámi o krátký příběh vypovídající o mém vztahu k liberalismu. Pokud půjdete v Argentině na fotbal, uvidíte tribuny zaplněné velmi živým, pestrobarevným, nadšeným a skandujícím publikem. Jde o skutečnou podívanou samu o sobě. Ačkoli tribuny, plné barev, hlučí a fandí, dokud nevběhne na hřiště Messi a nekopne do míče, tak jakoby se nic nedělo.

Proč o tom mluvím? Neboť v kulturních válkách je debata o idejích rozhodující, a proto je velmi důležitou činností v akademické sféře. Ničeho ovšem nelze dosáhnout bez politického působení.³ Dovolte mi pokračovat ve fotbalové metafoře: kope se do míče, útočí se na bránu, dávají se góly a nic jiného se neřeší. [V kulturní válce to tak jednoduché není.] Jediným způsobem jak zastavit v postupu socialismu, etatismu, kolektivismu a

¹ Odkazy v textu, který byl zaznamenán z projevu předneseného spatra, jakož i text v hranatých závorkách byly pro snadnější pochopení doplněny překladateli.

² «Ahoj všichni!» ve španělštině je pro Javieru Mileie typickým pozdravem na začátku jeho politických projevů k lidem v Argentině.

³ Aby autor mohl prosadit svou ekonomickou vizi, musel vstoupit na politické kolbiště (pozn. překladatele).

konstruktivismu je zvednout se a pustit se do boje nejen v kulturní oblasti, ale i v politické aréně. V tomto smyslu se mohu podělit o své zkušenosti, protože teoretické znalosti, které jsem nabyl, jsou nepochybně nesmírně důležitou pomůckou pro rozhodování. Skoro bych řekl, že klíčovou, protože určují směr a v podstatě vedou každé rozhodnutí. Chci se ve stručnosti podělit o dvě věci: jak jsem se stal ekonomickým liberálem a jak toho využívám. Získal jsem univerzitní ekonomické vzdělání a stejně jako u většiny ekonomů ani já jsem se v průběhu studia nesetkal s žádnou zmínkou o liberálních ekonomech. Kdybyste se v Argentíně promovaneho ekonoma zeptali, kdo je Ludwig von Mises⁴, mohl by se domnívat, že jde o útočníka nizozemské fotbalové reprezentace.

V takovém kontextu jsem nabyl ekonomické vzdělání charakteristické pro postkeynesiánskou školu ekonomie, což je keynesiánství s nádechem marxismu. Potom jsem se posunul k fordistickému keynesiánství, následně k nerovnovážnému keynesiánství, poté k neoklasickému keynesiánství a následně jsem se díky matematickému fundamentu a neoklasické ekonomii vyhranil jako neoklasický ekonom. Nakonec jsem se v rámci neoklasiky zradikalizoval a identifikoval se se školou reálného hospodářského cyklu. Když v letech 2007–2008 propukla hypoteční krize a globální nerovnováha přeměnila možnost nové globální katastrofy v realitu, hledal jsem východiska v dílech Keynes⁵ a Friedmana⁶. Frustrován ekonomickou analýzou,

⁴ Ludwig von Mises (1881–1973) se narodil v Lemberku, v současném Lvově, stal se světoznámým ekonomem Rakouské školy. Jako zastánce klasického liberalismu byl nesmlouvavým kritikem státních zásahů do ekonomiky. Jeho významným přínosem je důkaz nemožnosti ekonomické kalkulace za socialismu.

⁵ John Maynard Keynes (1883–1946) je považován za jednoho z nejvýznačnějších ekonomů XX. století. Byl profesorem ekonomie na Cambridžské univerzitě, guvernérem Bank of England. Prosazoval státní zásahy do ekonomiky jako východisko z Velké deprese na počátku 30. let. Byl klíčovou postavou Bretton-Woodského měnového systému, jehož součástí bylo založení Mezinárodního měnového fondu a Světové banky.

rozhodl jsem se zaměřit na hospodářský růst, protože jsem si řekl: «Dobře, budu se zabývat dlouhodobými problémy a za 50 let se bude vědět, zda jsem měl pravdu.» Proto jsem se rozhodl věnovat analýze ekonomického růstu.

S literaturou o růstu jsem byl spokojen, dokud mě Světové ekonomické fórum [v Davosu] nepozvalo, abych vystoupil s přednáškou o demografii a růstu. Nešlo o tu velkolepou poslední přednášku⁷. Při tom jsem narazil na práce Anguse Maddisona⁸ a zažil nový silný šok. Šlo o důkaz v teorii růstu známý jako «hokejka»⁹, který ukazuje, že hrubý domácí produkt (dále HDP) na obyvatele zůstal až do roku 1800 prakticky neměnný a poté prudce stoupl. Ve skutečnosti od roku 0 do roku 1800 vzrostl HDP na obyvatele pouze o 40 %, přičemž k tomuto růstu došlo po objevení Ameriky až v XVI. století. Z toho vyplývá, že svět rostl tempem pouhých 0,02 % ročně, což znamená, že zdvojnásobení HDP na obyvatele trvalo 3 500 let. Naopak od roku 1800 do roku 2000 se HDP na obyvatele zvýšil devítinásobně, zatímco počet obyvatel se zvýšil téměř osminásobně. To znamená, že za těchto 200 let se HDP zvýšil přibližně 72krát. Co je na tom významného? Svědčí to o výrazném nárůstu množství práce v ekonomice, přičemž produkce rostla více než proporcionálně.

Tato skutečnost je v rozporu s neoklasickým ekonomickým předpokladem klesajících mezních výnosů. Kromě toho se v neoklasické ekonomii vyskytl

⁶ Milton Friedman (1912–2006) byl slavným americkým ekonomem a vůdčí osobností 2. generace Chicagské ekonomické školy. V roce 1976 mu byla udělena Nobelova cena za analýzu spotřební funkce. Významně přispěl k pochopení měnové historie a je považován za zakladatele monetarismu. Příčiny a východiska z Velké deprese nacházel v jiných faktorech než J. M. Keynes a proto je považován za nejvýznamnějšího kritika keynesismu. Byl spoluzakladatelem Montpelerinské společnosti.

⁷ Ta byla v lednu 2024 po jeho nástupu do funkce prezidenta Argentinské republiky v prosinci 2023.

⁸ Angus Maddison (1926–2010) byl britský ekonom specializující se na klimetrii, včetně analýzy a měření ekonomického růstu.

⁹ Důkaz, jehož grafickým vyjádřením je křivka ve tvaru hokejky.

problém známý jako nekonvexnost¹⁰, což je matematický problém spjatý s koncentrovanými tržními strukturami. Při studiu mikroekonomie a zkoumání koncentrovaných tržních struktur, jejichž extrémním případem je monopol, považuje neoklasická teorie monopolu kupodivu za špatné.

To vyvolalo dvě otázky: první, když se podíváte na rok 1800, více než 95 % obyvatel žilo v extrémní chudobě (s méně než jedním dolarem na den) a do roku 2000 jejich počet klesl na méně než 15 %. Kromě toho se nesmírně zvýšila kvalita života. Za druhé, jak je tedy možné, že z hlediska blahobytu a snížení chudoby je něco tak prospěšného pro lidstvo považováno podle údajně dobré ekonomické teorie za špatné? Tato záležitost mě hluboce znepokojila a přivedla k úžasnému odhalení: narazil jsem na stať Murrayho Rothbarda¹¹ s názvem «Monopol a konkurence». Vzpomínám si, že když se tato 140stránková stať ke mně dostala, měl jsem v práci zrovna přestávku na oběd, kterou jsem si pořádně prodloužil. Po třech hodinách čtení jsem si pomyslel: «Vše, co jsem se za posledních 25 let učil o tržních strukturách, je špatné.» Tehdy jsem konvertoval k Rakouské škole.

Rothbardův článek je velmi zajímavý, protože první věcí k zamyšlení je, že neoklasická analýza monopolních struktur se dopouští zásadní chyby: jak zdůrazňuje Hazlitt¹², rozdíl mezi dobrým a špatným ekonomem spočívá v tom, že ten druhý se zabývá modely jednoho období a jednoho statku a

¹⁰ Nekonvexnost je spojena s tržním selháním, v jehož rámci se liší nabídka od poptávky a tržní rovnováhy mohou být neefektivní. Základní učebnice ekonomie se zaměřují na spotřebitele s konvexními preferencemi a konvexními rozpočtovými soubory a na výrobce s konvexními výrobními soubory.

¹¹ Murray Rothbard (1926–1995) byl americkým ekonomem Rakouské školy, autorem významného díla Zásady ekonomie a je považován za zakladatele anarchokapitalismu.

¹² Henry Hazlitt (1894–1993) byl známým novinářem a ekonomickým žurnalistou, který psal mimo jiné pro deníky Wall Street Journal, The Nation a New York Times a popularizoval myšlenky Rakouské ekonomické školy. Byl rovněž spoluzakladatelem známého think tanku Foundation for Economic Education.

nebere v úvahu účinky všeobecné rovnováhy, tedy co se děje na jiných trzích, a ignoruje problematiku různých časových období.

Tím se ukázaly vady a chyby neoklasické analýzy, která navíc ignorovala možnost substituce. Například, pokud má monopol na výrobu ferrari, řekněme firma Fiat, bude stále čelit konkurenci ze strany McLarenu, Maserati nebo Lamborghini. Proto se v analýze vyskytly problémy. Navíc nebyla pravda, že monopol musí být špatný. Původně jej definoval Edward Coke¹³, a po něm převzal Adam Smith¹⁴, jako situaci, kdy panovník, vládce nebo jakýkoli reprezentant státu rozhodl, že určitý produkt může prodávat pouze jeden prodávající. Pokud došlo k porušení tohoto ustanovení, byli viníci potrestáni s plným využitím účinků zákona, jež v té době znamenaly vězení nebo rozsudek smrti.

V této souvislosti se ukázalo, že monopol je špatný, pokud jej zavede stát, nikoliv ovšem pro případ, když existuje pouze jediný dodavatel. Jak řekl sám Mises, měli bychom se zlobit na ostatní obchodníky, kteří produkt nenabízejí, nikoliv na toho, kdo tak činí. Často to ilustruji na tomto příkladu: předpokládejme, že existuje 10 společností nabízejících mobilní telefony a jedna z nich uvede na trh kvalitnější telefon za lepší cenu. Zbývajících 9 společností přirozeně zkrachuje. Na tom není nic špatného, je to součást kapitalistické dynamiky.

Bankroty jsou tedy součástí kapitalismu. Když se objeví někdo efektivnější a někdo jiný zkrachuje, vede to k výraznému zvýšení blahobytu. Protože nyní máte lepší telefon vyšší kvality, zaplatili jste za něj méně a ušetřené peníze

¹³ Sir Edward Coke (1552–1634) byl právníkem a politikem považovaným za nejvýznamnějšího znalce práva alžbětinského a jakobínského období.

¹⁴ Adam Smith (1723–1790) byl morálním filosofem a představitelem skotského osvícenství. Svým magnum opus «Pojednání o původu a podstatě bohatství národů» vydaném v roce 1776 je považován za zakladatele moderní ekonomie.

můžete použít na jiné věci, čímž se celkový blahobyt zvýší.

Monopolista navíc dosahuje zisku. Co je špatného na tom, že dosahuje zisk, když v podstatě činí společenské dobro? Vydělává peníze, protože uspokojuje požadavky lidí. A co dělá s těmi penězi? Může je utratit, a tím vytvoří pracovní místa a zlepšuje podmínky v oblastech, ve kterých utrácel. Nebo je může spořit, čímž financuje investice a vytváří nová pracovní místa kdekoli v ekonomice, což přispívá k všeobecnému rozvoji. Ze zisku mají prospěch všichni. Zisk případně může reinvestovat do vlastní společnosti, čímž zvýší produkci, nabídne ještě kvalitnější a levnější statky a tím překonává sám sebe.

A konečně, pokud by šlo o despota, který chce lidem ničit život, nezvolí žádnou z výše uvedených možností a všechny vydělané peníze «zakope do země». Tím by se snížilo množství peněz v ekonomice, klesly by ceny a jejich prostřednictvím by došlo k přerozdělení blahobytu. Nakonec, když monopol vznikne za těchto okolností, není správné nazývat ho monopolem nebo za ním hledat problémy spojené s nekonvexností. Tato chyba však v ekonomii přetrvávala díky obecnému ztotožnění se s Keynesovou Obecnou teorií¹⁵, kvůli učení ostatních ekonomických škol a změně obsahu ekonomických úvah jako výsledku marasmu způsobeného keynesismem. Bylo možné si tedy vybrat mezi Rakouskou školou, která ve Velké hospodářské krizi neobstála nikoliv pro nějaký svůj nedostatek, ale kvůli tomu, jak byla tato událost interpretována, a walrasovským přístupem¹⁶.

Ekonomický výzkum se soustředil na matematickou ekonomii, v němž se

¹⁵ John Maynard Keynes: Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz (1936).

¹⁶ Walrasovský přístup (dle francouzského ekonoma Leona Walrase, 1834–1910) znamená, že tržní rovnováha je stabilní, pokud růst cen vede k poklesu nadměrné poptávky po produkci. Walrasův zákon je založen na teorii rovnováhy, která tvrdí, že všechny trhy musí být «zbaveny» veškerá přebytečné nabídky a poptávky, aby se dostaly do rovnováhy. Walras byl prvním, kdo formuloval teorii všeobecné rovnováhy.

na základě Woldova výzkumu¹⁷ na začátku XX. století objevili ekonomové jako McKenzie¹⁸, Arrow¹⁹, Debreu²⁰ a Jan Brouwer²¹, kteří rozvinuli teorii všeobecné rovnováhy na základě Brouwerova a Kakutaniho²² teorému o pevném bodě. Diskuse se týkala rovnováhy, ve skutečnosti ovšem šlo o existenci jedinečnosti a stability. Problém se projevil zavedením normativní analýzy do analýzy blahobytu založené na paretovském principu²³. Když je cílem optimalita, ocitnete se v dilematu mezi továrnou na špendlíky²⁴ Adama Smitha, která zvyšuje své výnosy, a konceptem neviditelné ruky.

¹⁷ Herman Wold (1908–1992) byl matematický ekonom, který se věnoval analýze časových řad a ekonometrické statistice.

¹⁸ Lionel McKenzie (1919–2010) byl jedním z hlavních tvůrců moderní teorie všeobecné rovnováhy. Jako průkopník teorie všeobecné rovnováhy, teorie poptávky a měření blahobytu, jakož i teorie ekonomického růstu svým výzkumem obsáhl všechna hlavní témata ekonomické teorie, a proto byl ve své době nazýván «ekonomem ekonomů».

¹⁹ Kenneth Arrow (1921–2017) rovněž významně přispěl k teorii blahobytu, v níž dokázal platnost teorému optimality. Proslavil se hlavně svým teorémem nemožnosti, podle něhož za určitých obecně platných kritérií je nemožné spravedlivě kombinovat individuální preference v rámci společného výběru. Za přínos k rozvoji ekonomického myšlení mu v roce 1972 byla udělena Nobelova cena za ekonomii.

²⁰ Gérard Debreu (1921–2004) byl americký ekonom francouzského původu, jenž v roce 1983 obdržel Nobelovu cenu za ekonomii za přínos k teorii všeobecné rovnováhy.

²¹ Celým jménem Luitzen Egbertus Jan «Bertus» Brouwer (1881–1966) byl nizozemský matematik a filosof považovaný za jednoho z nejvýznamnějších matematiků XX. století, který přispěl k založení moderní topologie zejména teorémem pevného bodu a topologické invariance dimenze.

²² Shizuo Kakutani (1911–2004) byl japonský a americký matematik, jehož proslavil teorém pevného bodu.

²³ Vilfredo Pareto (1848–1923) byl italský matematik a ekonom, který popsal takový stav společnosti, kdy (z ekonomického hlediska) nelze zlepšit postavení žádného jednotlivce nebo skupiny, aniž by se nezhoršilo postavení někoho jiného. Jde o jakýsi rovnovážný stav ve společnosti, který se nazývá Paretovým optimumem.

²⁴ Jednou z nejslavnějších pasáží v díle Bohatství národů od Adama Smitha je popis dělby práce deseti pracovníků v továrně na špendlíky, z nichž každý se specializuje na jednu fázi výrobního procesu, v protikladu k jedné osobě, která sama vyrábí celý špendlík. Pro specializaci je významná síla poptávky, resp. velikost trhu (přínos G. Stiglera) vytvářejícího vhodné podmínky pro volnou soutěž, v níž neviditelná ruka trhu tlačí na pokles nákladů a mezních výnosů. V případě monopolu např. v podmínkách omezeného trhu s nedostatkem konkurence dodavatel může své výnosy zvyšovat.

V rámci neoklasické ekonomie jde o dilema. Pro zachování charakteristik blahobytu odstranili ekonomové předpoklad rostoucích výnosů a věnovali pozornost produkční funkci s klesajícími mezními výnosy nebo konstantními výnosy z rozsahu. To jim umožnilo zachovat koncept neviditelné ruky jako optimální situaci, v níž jsou jednotlivci maximalizující svůj užitek a firmy maximalizující svůj zisk, což vede k maximalizaci blahobytu. Odstraněním předpokladu rostoucích výnosů ekonomové vyloučili ekonomický růst, což vedlo k tomu, že ho neoklasická teorie nedokázala vysvětlit.

Aby mohli vysvětlit ekonomický růst, museli se systematicky uchýlovat k «dodatečným řešením»²⁵ Skoro bych řekl, že ekonomická analýza byla v těchto otázkách docela směšná a bezvýhodná. Když Robert Solow²⁶ testoval v roce 1957 model s neoklasickou produkční funkcí, který spolu s Trevorem Swanem²⁷ vyvinuli v roce 1956, došlo ke značně frustrující situaci, protože dokázal vysvětlit pouze 15 % [faktorů ovlivňujících ekonomický růst] a vše ostatní představovalo reziduum. Aby tento nedostatek napravil, použil Solow libovolně zvolené exogenní faktory. Proto vysvětlení teorie ekonomického růstu bylo v podstatě libovolné. Tuto vědeckou debatu dovedli zhruba od poloviny do konce 80. let XX. století do úspěšného konce Gregory Mankiw²⁸, David Romer²⁹ a David Weil³⁰, kteří empiricky ověřili

²⁵ V doslovném překladu «záplatám».

²⁶ Solowův neoklasický model ekonomického růstu je základem moderní teorie ekonomického růstu, jímž navázal na keynesovský Harrod-Domarův model. Za přínos ke studiu ekonomického růstu obdržel Robert Merton Solow (1924-2023) v roce 1987 Nobelovu cenu za ekonomii.

²⁷ Trevor Swan (1918–1989) byl australský ekonom známý díky Solow-Swanovu modelu růstu.

²⁸ Nicholas Gregory Mankiw (1958) je americký makroekonom působící na Harvardu a průkopník nové keynesiánské ekonomie, jehož proslavila globálně užívaná vysokoškolská učebnice ekonomie.

²⁹ David Romer (1958) je americký ekonom, jeden z představitelů nové keynesiánské ekonomie.

³⁰ David Weil (1961) publikoval v roce 1992 v *Quarterly Journal of Economics* společně s Davidem Romerem článek, v němž argumentují, že Solowův model růstu doplněný o lidský kapitál správně zdůvodňuje rozdíly v životní úrovni různých zemí.

hypotézu vznesenou Robertem Lucasem ml.³¹, která byla na počátku 70. let inspirována Uzawou³², jehož ovlivnil George Stigler³³, v té době vedoucí katedry ekonomie na Chicagské univerzitě. Stigler vysvětlil Solowovi, že problém vězí v tom, že do teorie růstu nezačlenil lidský kapitál. To vedlo k rozvoji dvou směrů analýzy, z nichž jeden je mikroekonomický a je dílem Garyho Beckera³⁴.

Dovolte mi nyní prohlásit, že jsem velmi hrdý na to, že Gary Becker je rovněž na seznamu laureátů Výroční ceny Liberálního institutu v Praze. Když jsem bydlel ve svém starém domě, měl jsem na stěně uprostřed obývacího pokoje obraz o rozměrech jeden a půl na jeden metr, na němž je Gary Becker, jak odvozuje Slutského³⁵ intertemporální rovnici. Dovedete si tedy představit, co pro mě, jako Beckerova horlivého stoupence, znamená vidět jeho jméno na plaketi Výroční ceny Liberálního institutu společně s mým. Chudák Becker «visel» v obývacím pokoji mého domu až do chvíle, než se k mému drahému čtyřnohému příteli Conanovi připojili [jeho čtyřnozí spolubydlící] Murray, Milton, Robert a Lucas. Musel jsem vybourat zdi a provést stavební úpravy, takže na velký obraz už v domě nezbylo místo.

³¹ Robert Lucas jr. (1937–2023) byl americký ekonom, laureát Nobelovy ceny za ekonomii v roce 1995 za přínos k rozvoji a využití teorie racionálního očekávání.

³² Hirofumi Uzawa (1928–2014) byl profesorem ekonomie na Stanfordu a tvůrce dvousektorového modelu Solow-Swanova typu. Uzawův model předpokládá 6% konstantní kapitálové znehodnocení, jež bylo nezávislé na odvětví, v němž se kapitál používal.

³³ George Stigler (1911–1991) byl průkopníkem teorie ekonomické regulace, za níž obdržel v roce 1982 Nobelovu cenu za ekonomii. Podle něj platí, že: «Regulace je pouze statek vytvářený na trhu jako ostatní statky. Hlavní rozdíl mezi regulací a ostatními statky je, že politické procesy stanovují podobu regulovaného trhu.»

³⁴ Gary S. Becker (1930–2014) obdržel Nobelovu cenu za ekonomii v roce 1992 «za rozšíření mikroekonomické analýzy do široké oblasti lidského chování a vzájemných vztahů včetně netržního rozhodování.»

³⁵ Slutského rovnice (neboli Slutského identita) v mikroekonomii pojmenovaná po ruském matematickém statistikovi a ekonomovi Eugenu Slutském (1880–1948), ukazuje, že změna v poptávce po zboží vyvolaná cenovou změnou je výsledkem dvou efektů, substitučního a důchodového.

Ve výše uvedeném pojetí došlo k úpravě vědecké literatury, která stále není z mého pohledu dostatečná. Pravděpodobně nejlépe vyložil tuto problematiku Paul Romer³⁶, jenž získal Nobelovu cenu za ekonomii a který dokázal lépe navázat na myšlenky Adama Smitha a Schumpetera³⁷ a vysvětlit hospodářský růst. Rozpracoval myšlenku, že každá společnost s představou kreativní destrukce vytváří svůj vlastní monopol a neustále usiluje o rostoucí výnosy. Inovuje a zavádí proces, který Schumpeter popsal jako kreativní destrukci, díky níž lze pozorovat silný [ekonomický] růst.

Tyto otázky jsou samozřejmě velmi důležité, pro nás téměř zásadní. A to natolik, že s mým hlavním poradcem, dr. Demianem Reidelem³⁸, přepisujeme významnou část ekonomické teorie, abychom odvodili Paretovu optimalitu, a to jak statickou, tak intertemporální, s využitím nekonvexních produkčních funkcí. To znamená, že pokud se nám to podaří, s Demianem bychom mohli získat Nobelovu cenu za ekonomii. Ale to už je jiný příběh, který by vyřešil tento problém a odstranil rozpor mezi továrnou na špendlíky a neviditelnou rukou.

K tomu všemu žiju v Argentině, kde lidé trpí pod jhem inflačních dramát. Na nejvýznamnějšího argentinského ekonoma v dějinách Miguela Sidrauského³⁹, který v Chicagu studoval a jeho diplomovou práci vedl

³⁶ Paul Romer (1955) je americký ekonom, jemuž společně s Williamem Nordhausem byla za jeho přínos k pochopení dlouhodobého ekonomického růstu a jeho vztahu k technologickým inovacím v roce 2018 udělena Nobelova cena za ekonomii. Mankiw-Romer-Weilův model rozšiřuje neoklasický model ekonomického růstu začleněním lidského kapitálu, zvláště vzdělání, aby bylo možno analyzovat jejich vliv na ekonomický rozvoj a růst.

³⁷ Josef Alois Schumpeter (1883–1950) byl rakouský ekonom a politolog, který zavedl pojem inovace do ekonomické teorie a rozvinul jej v inovativní ekonomice.

³⁸ Demian Reidel (1971) je předsedou rady poradců argentinského prezidenta Javiera Mileie. Předtím byl viceguvernérem argentinské centrální banky a předtím založil společnost QFR Capital Management, spravující globální macrohedge fond.

³⁹ Miguel Sidrauski (1939–1968) byl argentinský ekonom, který významně přispěl k teorii ekonomického růstu vytvořením upravené verze Ramsey-Cass-Koopmansova modelu k popisu účinků peněz na dlouhodobý růst.

Hirofumi Uzawa, přímo navázal Milton Friedman. Velkým Sidrauského přínosem bylo začlenění peněz do modelů hospodářského růstu. Tyto dva problémy mě přivedly k tomu, abych se specializoval na ekonomický růst a peníze. To znamená, že v podstatě jsem se stal odborníkem na zajištění hospodářského růstu a na ukončení inflace.

To je zajímavé, a navíc liberálně-libertariánské, v zemi, v níž až donedávna dominovaly levicové myšlenky, přičemž v prosinci 2023 hlasovalo 56 % obyvatel pro změnu založenou na svobodě. V tomto smyslu to je působivé, protože Argentina, která na konci XIX. století patřila k nejbohatším zemím světa, se v době našeho nástupu k moci nacházela na 140. místě s více než 50 % obyvatel žijícími v chudobě. Bylo to v situaci, kdy Argentina produkovala potraviny pro 400 milionů lidí, přičemž sektor produkce potravin byl zdaněn 70 %, což znamená, že stát obrazně řečeno obral o potraviny 280 milionů obyvatel naší planety. Přitom v Argentině je 5 milionů lidí, kteří nemají co jíst. Navíc inflace akcelerovala, a v době našeho nástupu k moci v prvním prosincovém týdnu rostly ceny reálně o 1 % denně, což odpovídá 3 700 % ročně. V druhém týdnu ještě zrychlila na úroveň odpovídající ročnímu inflačnímu růstu o 7 500 %. Ve stejném období činila měsíční velkoobchodní inflace 54 %, což představuje ročně 17 000 %⁴⁰. Za těchto okolností jsme se dostali k moci. Není třeba si stěžovat nebo plakat, protože za «normální teploty a tlaku» by lidé nezvolili klasického liberála a libertariána za prezidenta.

⁴⁰ Roční zvýšení o 17 000 % bylo vypočteno v prosinci 2023. Výpočet vychází z argentinských zkušeností s hyperinflací v letech 1975 a 1989. V současnosti je v Argentině kvůli monetární expanzi v kirchnerovském období (vláda prezidenta Néstora Kirchnera (2003–2007) a jeho manželky prezidentky Cristiny Fernándezové (2007–2015)) dvojnásobný «přebytek peněz» oproti zmíněným hyperinflačním obdobím a k tomu prezident Milei argumentuje ještě efektem «úročených závazků» centrální banky, které převyšují úroveň z období vlády prezidenta Raula Alfonsína (1983–1989), jež činila 300 % v poměru k měnové bázi.

Zajímavé je, že se ukázalo, že Argentina má dva zcela zřejmé ekonomické problémy: za prvé, problém nerůstu, když v posledních 10 letech se HDP na obyvatele snížil o 15 %, a za druhé, problém inflace, která se zcela vymkla kontrole. Z toho vyplývalo, že potřebujeme odborníka na růst a peníze. Lidé se v prezidentské volbě nemýlili, 56 % z nich volilo mě jako odborníka na růst a peníze. V tomto smyslu jsem poté, co jsem četl Rothbarda a Misesa, Hayeka⁴¹, Waltera Blocka⁴², Alberta Benegase Lynche Jr.⁴³, Hansa-Hermanna Hoppeho⁴⁴, Jesúse Huerta de Sota⁴⁵, Miguela Anxo Bastose⁴⁶ a další velikány svobody, konvertoval k ekonomickému liberalismu, který se stal určujícím faktorem při tvorbě mé hospodářské politiky. Rakouská ekonomická škola totiž obsahuje nejen ekonomickou analýzu, ale poskytuje také rámec pro pochopení svobody, etiky a etiky svobody. Proto je velmi užitečné, když narazíme na nějaký problém, abychom vždy vycházeli z definice liberalismu. Obvykle se přikláním k definici Alberta Benegase Lynche jr., podle níž: «Pro liberalismus je typický důsledný respekt k životnímu projektu jiných založený na principu ne-agrese, obraně práva na život, svobodě a vlastnictví, jehož institucemi jsou soukromé vlastnictví, svobodný trh bez státních

⁴¹ Friedrich August von Hayek (1899–1992) byl ekonom a filosof Rakouské školy a představitel klasického liberalismu, který obdržel v roce 1974 Nobelovu cenu za ekonomii za vědecký přínos v teorii měnové politiky a hospodářského cyklu. V roce 1944 napsal světoznámou «Cestu do otroctví», v níž kritizoval socialismus a nacionální socialismus, které směřují k totalitní společnosti. V roce 1947 inicioval vznik Montpelerinské společnosti, jejíž se stal prvním prezidentem.

⁴² Walter Block (1941) je americký ekonom Rakouské školy a teoretik anarchokapitalismu.

⁴³ Alberto Benegas Lynch Jr. (1940) je známý argentinský ekonom, který je klasickým liberálem a jehož prezident Milei považuje za svého mentora. V minulosti byl členem Správní rady Montpelerinské společnosti.

⁴⁴ Hans-Hermann Hoppe (1949) je německý ekonom a filosof a je jedním z významných představitelů Rakouské školy a z nejvýznamnějších teoretiků anarchokapitalismu.

⁴⁵ Jesús Huerta de Soto (1956) je významný španělský ekonom Rakouské školy a teoretik anarchokapitalismu.

⁴⁶ Miguel Anxo Bastos (1967) je španělský ekonom Rakouské školy a teoretik anarchokapitalismu.

zásahů, volná soutěž v pojetí Adama Smitha nebo v koncepci Williama Baumola⁴⁷ založená na myšlence testovatelných trhů, dělby práce a společenské spolupráce, kde lze uspět pouze tím, že člověk poslouží jiným prostřednictvím kvalitnějšího nebo cenově výhodnějšího statku.»

V tomto kontextu je [liberalismus] velmi silným vodítkem pro formování politiky. Když se podíváte na mé projevy v Poslanecké sněmovně [Argentinské republiky], mimo jiné uvidíte, že jsem vždy vystupoval proti fiskálním deficitům a má hlavní kritika spočívala především v jejich amorálnosti. Fiskální deficit je nemorální! Pokud máte fiskální deficit, musíte ho financovat, a jedním z nejbrutálnějších a nejamorálnějších způsobů je zadlužování. Proč? Protože dluh představuje budoucí daň, což znamená, že partyt současných generací platí generace budoucí, naše děti, ti, kteří ještě nechodí k volbám, naši vnuci, a dokonce i lidé, kteří se ještě nenarodili. Je to něco neskutečně amorálního a ohavného. Ve skutečnosti se Argentina často uchylovala k této praxi. Stala se největším chronickým dlužníkem v novodobé historii, což je rovněž nepřijatelné, protože jde o porušování vlastnických práv těch, kteří partyt financují. To znamená, že jsme natolik nezodpovědní, že se rozšoupneme, půjčme si peníze a nakonec je nevrátíme. To je ten nejhorší z možných světů. Podobný je případ, když vláde dojdou veřejné finanční zdroje a ta zneužije možnosti peněžní emise.

V tomto kontextu Argentina od vzniku centrální banky už odstranila 13 nul ze své měny, vyměnila 5 kompletních emisí bankovek⁴⁸ a přestála 2 hyperinflace, aniž by se jí dotkl nějaký válečný konflikt. Dnes bychom

⁴⁷ William Baumol (1922–2017) byl jeden z nejvlivnějších amerických ekonomů své doby. Věnoval se trhu práce a jiným ekonomickým faktorům, které ovlivňují ekonomiku a výrazně přispěl do teorie podnikání.

⁴⁸ Od roku 1881, kdy byla v Argentině založena centrální banka, do současnosti se pětkrát kompletně změnila argentinská měna (celá emise), v průměru se tedy mění jednou za 29 let a ta současná platí od ledna 1992.

z argentinské měny mohli odstranit další 3 nuly. Ocitli jsme se na pokraji hyperinflace, nad níž jsme opravdu zvítězili. Můžeme říci, že jsme ji porazili, přestože velkoobchodní inflace za poslední měsíc činila 3,5 %, což je ročně 50 %, avšak nezapomeňte, že jsme ji stlačili až z roční úrovně 17 000 %⁴⁹. V posledním týdnu⁵⁰ činila inflace u potravin a nápojů 0 %.⁵¹ To je něco, co se [v Argentině] za posledních 30 let nikdy nepodařilo dosáhnout; proto stále bojujeme s inflací, jelikož inflace je daní, a nezákonnou daní. Proto je absolutně amorální, neboť nejvíce postihuje ty, kteří mají nejméně, což z ní [z hlediska ekonomického růstu] činí naprosto regresivní faktor. Narušuje navíc hladké fungování cenového systému, čímž penalizuje ekonomický růst a stává se strojem na zbídačování. To nás nutí útočit proti fiskálnímu deficitu a zároveň řešit měnovou emisi.

Zvyšování daní je další způsob, jak vláda sama sebe financuje. Zvyšování daní je útokem na majetek. Při extrémním stoprocentním zdanění bychom se ocitli v otroctví. Z hlediska svobody lze identifikovat další příčinnou souvislost: Čím větší je stát, tím méně je svobody. V tomto kontextu, když jsme se dostali k moci, fiskální deficit činil 15 % HDP, z toho připadlo 5 % na státní pokladnu a 10 % na centrální banku. Ve volební kampani jsme jako názorný příklad našeho chování po volbách použili motorovou pilu. Naši oponenti tvrdili, že jsme se zbláznili, že při troše štěstí můžeme [deficitní rozpočet] opravit pouze o 1 % HDP a že problém s centrální bankou se napraví sám.

Skutečnost je taková, že v prvním měsíci vládnutí jsme provedli fiskální korekci a ve finančním vyjádření dosáhli nulového deficitu. Nakonec jsme na ministerstvu financí provedli úpravu ve výši 7 % HDP a nyní začínáme

⁴⁹ Jde o hrozbu publikovanou v prosinci 2023.

⁵⁰ Pravděpodobně šlo o týden před jeho pražským vystoupením, tj. od 17. 6. 2024.

⁵¹ Podle informace zveřejněné těsně před jeho vystoupením v Praze dne 24. června 2024.

znovu kombinovat položky, přičemž konečná úprava činí 6 % HDP. Na druhé straně kvazifiskální deficit centrální banky, který činil 10 % HDP, se snížil o 9%. To znamená, že za 6 měsíců vlády jsme provedli největší fiskální korekci nejen v historii Argentiny, ale v historii lidstva. Soukromému sektoru tedy navracíme 15 % HDP.

Argentina po razantním přizpůsobení a stabilizaci má díky efektu odrazu⁵² potenciál k růstu, protože se jedná o ekonomiku, která je po 20 letech silně podkapitalizovaná, přičemž dosahuje vysokých výnosů, které umožňují ekonomický růst i s institucemi, jimiž v současnosti disponujeme. Skutečnost, že přispějeme 15 % HDP k růstu úspor, umožní investiční boom, a tím i ekonomický růst. Jako by to všechno nestačilo, pustili jsme se ještě do programu strukturálních reforem, který již schválila jak Poslanecká sněmovna, tak Senát, a nyní se konečně vrátil poslancům ve finální verzi v podobě prezidentského dekretu⁵³. Celkem se jedná o 800 dílčích strukturálních reforem.

Uvědomme si, že největší strukturální reforma, k níž v Argentině v minulosti došlo, proběhla v 90. letech za vlády prezidenta Menema a skládala se z přibližně 100 dílčích reforem. Za necelých šest měsíců jsme v Argentině poslali [do Parlamentu] osmkrát více návrhů strukturálních reforem ve srovnání s příkladem z 90. let. V žebříčku ekonomické svobody nás to posune o 90 míst a přiblíží zemím, jakými jsou Německo, Francie a Itálie. Tím ovšem náš plán nekončí: Stále je před námi dalších 3 200 strukturálních reforem. Chceme se stát nejsvobodnější zemí světa a v dlouhodobém horizontu usilujeme o to stát se nejbohatší zemí světa, a to zejména

⁵² Anglicky «rebound effect» představuje snížení očekávaných zisků způsobené zavedením nových technologií, které zvyšují efektivnost využití výrobních zdrojů.

⁵³ Jedná se o typ Dekretu o potřebě a naléhavosti, který v Argentině může vydat za mimořádných okolností, které brání ústavnímu přijetí zákona, pouze prezident.

urychlením konvergence využitím umělé inteligence.

Proto vedle svobody a technologického pokroku, především ovšem díky ideálům svobody, volného trhu, respektu k soukromému vlastnictví, úcty k životu, se s těmito morálními hodnotami Argentina stane nejzářnějším příkladem v dějinách lidstva, vymaní se z temné současnosti a znovu se stane bohatou zemí. A to vše díky idejím svobody popsanými Rothbardem, von Misesem, Hayekem a všemi mysliteli, kteří za svobodu nebojovali jen na akademické půdě, ale mnozí z nich rovněž na bitevním poli. Ať žije svoboda!

Děkuji mnohokrát. Viva la libertad, carajo!⁵⁴

⁵⁴ V překladu «Ať žije svoboda, sakra!»

KOMENTÁŘE ZNÁMÝCH ČESKÝCH EKONOMŮ

PETR BARTOŇ

Datový ekonom Datarun, Anglo-American University

Dřívější držitel Ceny Liberálního institutu, Milton Friedman, považoval inflaci za největšího zloděje dějin. Krade víc a sprostěji než sebezbytnější stát, třeba ten argentinský. Oba okrádači prostých lidí přitom často spolupracují – argentinská «věčná» inflace přímo souvisí se zbytněním státu, který svým «systémem letadlo» ve veřejných financích administrativně přilévá letecký benzín na oheň inflace. Měsíční inflace v Argentině rostla až do měsíce, kdy se Milei ujal úřadu. Od té doby zase klesá. Jedině ve znovu fungujícím cenovém systému se budou moci Mileiovy reformy ukotvit tak pevně, jak byl v inflačním světě ukotven argentinský stát.

VÁCLAV GRÁF

Analytik Centra ekonomických a tržních analýz

Prezident Javier Milei podporuje technologické firmy jako hnací sílu hospodářského růstu a prosazuje deregulaci a snížení daní, aby je přilákal. Jeho administrativa se snaží vytvořit z Argentiny regionální technologické centrum a upřednostňuje digitální inovace a zahraniční investice. Prezident Milei chápe benefity z těchto firem, pokud založí lokální pobočky a neuvažuje dogmaticky jenom o rizicích a společenských nákladech.

MOJMÍR HAMPL

Předseda Národní rozpočtové rady, člen NERV

«Jediná věc, která je mocnější než všechny armády světa, je myšlenka, jejíž čas právě nadešel». Tento citát Victora Huga mě napadne vždy, když slyším nebo čtu cokoli inspirativního od prezidenta Mileie. Pro myšlenky svobody a trhu evidentně právě nadešel čas v Argentině. Konečně. Po letech socialistického zmaru a bankrotů. Jen to trvalo příliš dlouho. Jak dlouho budeme muset čekat my všichni ve vyspělém světě, než zjistíme, že Argentinou v malém může být nakonec každý stát, který letí příliš dlouho na neudržitelné dráze?

DAVID HAVLÍČEK

Předseda představenstva EGAP

V určitý krizový moment se může ekonomika dostat do takové situace, že pomůže jen terapie šokem. Tak jako v Argentině. Jako čeští ekonomové tedy máme cíl jasný – tlačit na takové kroky státu, abychom nikdy českého Javiera Mileie nepotřebovali.

ALEŠ ROD

Ředitel Centra ekonomických a tržních analýz, člen NERV

Pro šíření myšlenek klasického liberalismu udělal Javier Milei jako málokterý žijící politik ještě před tím, než se vůbec stal prezidentem Argentiny – masy lidí na internetu vyhledávali, kdo to jsou ti ekonomové jako Mises, Hayek, Rothbard nebo Friedman, o nichž a jejich myšlenkách neustále a zarputile mluvil. K překvapení mnohých ani po svém zvolení neodložil motorovku a

nepřestal vidět hlavní bariéru ekonomického rozkvětu Argentiny v inflaci, nadbytečných výdajích veřejného sektoru a přebujelé byrokracii, čímž dodává kuráž politikům po celém světě uvažovat podobně a, fotbalovou terminologií řečeno, roztahuje politicky- ideové hřiště směrem doprava. Samozřejmě nevíme, jak se se svou misí popasuje a jak na něj historie jednou bude pohlížet, ale jedno víme jistě – historie na něj nezapomene jako na stovky a tisíce jiných politiků, kteří zvolili klid, pohodu a o žádnou reformu se nikdy nepokusili.

MARIAN KAY

«DON'T CRY FOR A CHANGE, ARGENTINA!»

Očekávání jsou častěji spojena s nadějí než s beznadějí. Naděje je více vyjádřením přání a nadšení než očekávání, která odrážejí realitu prožitých zkušeností nebo sdílené minulosti. To platí jak pro jednotlivce, tak i pro masy. I ony občas podlehnou plané naději končící ve slepé uličce nebo v propadlišti dějin.

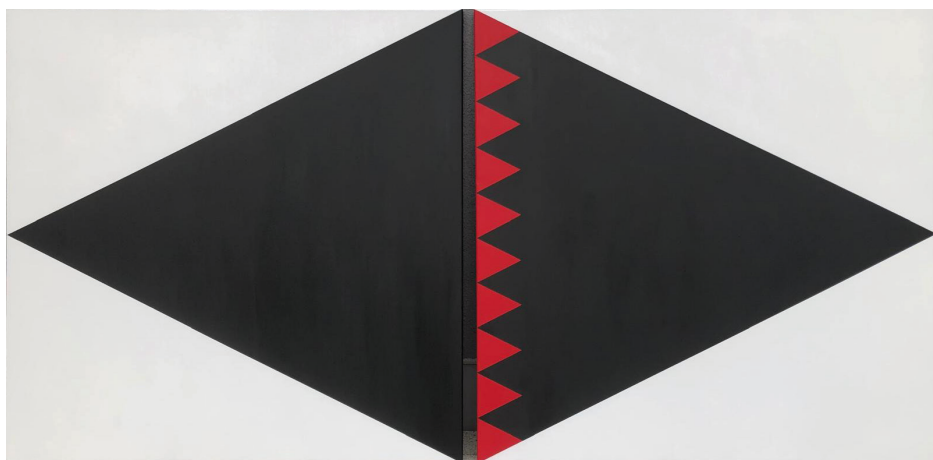
Zatímco Pražské jaro 1968 potlačené ruskými tanky bylo planou nadějí, tak Sametová revoluce 21 let poté byla pro Českou republiku požehnáním. Uvolnila spící, potlačované, dlouhodobě pěstěné národní síly, které měly odvahu vzít osud do svých rukou. Každým dalším dnem, měsícem a rokem se daří měnit naději a étos Listopadu 1989 v realitu, přestože ona sama vytváří neočekávané překážky, jež je pro naplnění naděje nezbytné překonávat. Čím složitější je realita a čím odhodlanější jsou přátelé starých pořádků, tím radikálnější úkolem se stává cesta vpřed. Nestačí jen nahradit či přeskupit několik článků v řetězu problémů, pokrok je nutné proklesit řetězovou pilou! Její zvuk děsí pouze ty, co se mají proč bát. Většině argentinské společnosti však nabízí naději založenou na principech svobody, soukromého vlastnictví, respektu k právu a tržní konkurenci.

Vaše Excelence, pane prezidente Milei,

přeji Vám úspěch ve Vašem transformačním úsilí o přeměnu argentinské naděje v realitu, jak je minimalisticky ztvárněna tímto diptychem!

M. Kay

Marian Kay
mk@mariankay.art

Konferenci odstartovala panelová diskuze na téma Jak může politik vzdorovat sklonu byrokracie po větší regulaci?, kterou řídil Radek Soběhart a jíž se účastnili Ivan Langer, Ján Oravec, Aleš Rod a Zdeněk Zajíček. Posledně jmenovaný prezentoval návrh antibyrokratického zákona z pera Hospodářské komory, jehož schválení českým parlamentem by prostřednictvím snížení byrokratické zátěže podnikatelům ročně uspořilo 18 miliard Kč.

Druhý panel pojednal o Významu stabilních ekonomických podmínek pro ekonomický růst, který řídil Jiří Schwarz jr. Jeho účastníci Petr Bartoň, Mojmír Hampl, Ivan Pilip a Zdeněk Tůma zaujali pozornost téměř 600 účastníků zajímavými postřehy z hlediska fiskální a monetární politiky nebo jejich vzájemných interakcí. Panelisté se také snažili odpovědět na otázku, proč mají lidé takový zájem o teze Javiera Mileie, který přináší nový, jiný pohled na stabilitu.

Jako předskokani před samotným předáváním výroční ceny se ve třetím panelu nazvaném Konkurenční prostředí – cesta k úspěchu, řízeném Lubomírem Lízalem představili Princ Michael Liechtenstein, Václav Gráf, David Havlíček a Radek Špicar. Jejich debata o odstraňování umělých bariér a využívání výhod společného trhu se stala nejlepším možným zakončením série panelových diskuzí.

Javier Milei přijíždí v doprovodu své sestry k Žofínu. Prezidenta Argentiny vítají Lourdes Aramayo a Jiří Schwarz.

Celá událost se odehrála v krásných prostorách novorenesančního paláce Žofín, kde však při příchodu Javiera Mileie panovala spíše atmosféra rockového koncertu než slavnostního ceremoniálu.

Javier Milei se s posluchači v zaplněném sále podělil kromě své snahy o reformu Argentiny třeba i o tom, jak vnímá liberalismus a jak se on sám stal liberálem.

Javier Milei se zařadil mezi jména jako je Gary Becker, Milton Friedman nebo José Piñera. Velikánům, kteří již v minulosti obdrželi Výroční cenu Liberálního institutu.

ROK JAVIERA MILEIE

Před 15 měsíci nastoupil do funkce argentinského prezidenta liberální ekonom Javier Milei. Po předchůdcích převzal 2. největší ekonomiku Jižní Ameriky s 46 miliony obyvatel, která v době jeho nástupu do funkce v prosinci 2023 se hroutila pod roční mírou inflace přesahující 300 %, vysokým státním dluhem a masovou chudobou zasahující 45 % Argentinců. Rozvrácené hospodářství pod tuhou státní regulací a s všudypřítomnou korupcí už několik desetiletí charakterizují argentinskou společnost. Ve světovém žebříčku vnímání korupce obsadila Argentina 98. místo, jen 6 příček před válkou zkoušenou Ukrajinou. Makroekonomická stabilizace se za těchto okolností musela stát středobodem vládních reforem.

Javier Milei vyznává anarchokapitalismus, proto základem jeho reforem je víra ve svobodný obchod a neregulovaný trh, odmítá protekcionismus, klade důraz na fiskální disciplínu a riziko averzní jednání, což zjednodušeně znamená, že nesouhlasí s přijímáním rizikových úvěrů. V razantní předvolební kampani, jejímž symbolem byla motorová pila, která měla vyjádřit jeho odhodlání «ořezat» zbytečný státní sektor, zdůrazňoval, že jeho ekonomické reformy budou zpočátku hodně bolestivé. Záhy po nástupu do funkce zredukoval prezident Milei počet ministerstev na polovinu, ve veřejném sektoru zrušil 50 tisíc pracovních míst a pozastavil uzavírání nových kontraktů a zrušil subvence k cenám paliv a k cenám v dopravě. Razantní hospodářskopolitická opatření argentinské vlády včetně deregulace realitního trhu ocenil Mezinárodní měnový fond poskytnutím úvěru Argentině ve výši 800 milionů dolarů.

V prvních měsících Mileiovy vlády vzrostla míra chudoby ze 45 % na 55 %, prudce o téměř 20 % klesla oproti podzimu 2023 průmyslová produkce. Ještě před volbou prezidenta Mileie klesly Argentincům o 6 % reálné mzdy a krátce po volbě o dalších 16 %. Po jeho nástupu do funkce poklesly o další 3 %, avšak od dubna 2024 do června vzrostly o více než 5 %. Studie z Univerzity Di Tella uvádí, že v létě 2024 se změnil trend v ukazateli míry chudoby v Argentině a na podzim míra chudoby klesla pod 50 %. V argentinské ekonomice došlo k oživení především v zemědělství a energetice. Rovněž průmyslová výroba se na podzim 2024 vrátila na úroveň předešlého roku. Příznivý ekonomický vývoj se projevil v růstu reálných mezd a po několika desetiletích deficitních rozpočtů skončil v roce 2024 státní rozpočet Argentiny přebytkem.

Paralelně s restriktivní fiskální politikou, pomocí níž se Mileiově vládě podařilo během několika měsíců o 30 % snížit rozpočtové výdaje, začala prosazovat restriktivní monetární politiku jako nástroj snížení pádivé inflace. Ta se stala největší hrozbou argentinské ekonomiky. V době Mileiova nástupu do prezidentského úřadu odčerpával argentinský veřejný dluh 88,2 % celkových aktiv Centrální banky Argentinské republiky, zatímco v listopadu 2024 již jen 65,8 % jejích aktiv.

Pod tlakem Mileiových reforem začala argentinská centrální banka zpomalovat peněžní emisi a měsíční míra inflace klesla z 25,5 % v prosinci 2023 na 2,4 % v listopadu 2024. Dluh centrální banky byl převeden na ministerstvo financí, které ho začalo za lepších úvěrových podmínek a transparentně spravovat. Argentina se tím vyhnula státnímu bankrotu a postupně se jí daří zvyšovat důvěru v její ekonomiku. Od ledna do října 2024 došlo ke snížení Investičního rizika z více než 2 100 bodů na 735 bodů. Přispělo k tomu vytvoření ministerstva pro deregulaci a 672 deregulačních dekretů, které prezident Milei během roku ve funkci vydal.

V posledních 20 letech se nůžky mezi tržním a oficiálním kurzem argentinského pesa k americkému dolaru postupně rozevíraly, což vytvářelo vhodné podmínky pro rozvoj ilegálního trhu s cizími měnami. V den převzetí prezidentského úřadu Javierem Mileiem činil oficiální měnový kurz 381 peso za americký dolar. V lednu 2024 došlo k devalvaci pesa, po níž byl tržní kurz 1045 pesos za americký dolar. Do prosince 2024 se oficiální kurz, který v té době činil 1019 pesos za americký dolar, značně přiblížil k tržnímu kurzu, v němž se za dolar platilo 1085 pesos. Spread mezi oficiálním a tržním kurzem se od ledna 2024 do prosince téhož roku snížil ze 150 % na 6,4 %. Pozitivní vývoj pokračoval nadále pokračoval v roce 2025, a tak se centrální banka rozhodla od 14. dubna uvolnit měnový kurz pesa a nechat jej fluktuovat v pohyblivém měnovém pásmu. Zatímco odstranění měnových restrikcí považuje Argentinská bankovní asociace za rázný krok směrem k normalizaci ekonomiky a mezinárodního obchodu, tak Americká obchodní komora v Argentině je považuje za klíč k posílení makroekonomické stability, k snížení nejistoty a k vytvoření rámce pro přesnější předpovědi budoucího ekonomického vývoje.

Mileiova hospodářská reforma zatím probíhá úspěšně. Svým rozhodnutím o rozšíření úvěrového rámce pro Argentinu o 20 miliard dolarů na 48 měsíců s okamžitým plněním ve výši 12 miliard dolarů ji v minulém týdnu veřejně ocenil Výkonný výbor Mezinárodního měnového fondu. Očekává se, že toto rozhodnutí přispěje k získání dodatečné mezinárodní finanční podpory pro realizaci argentinských reforem a že usnadní vstup Argentiny na mezinárodní kapitálový trh. Rozšířený finanční rámec má posílit institucionální zázemí pro podporu makroekonomické stability, ekonomického růstu, prohloubení strukturálních reforem a posílení vnější udržitelnosti. To by mělo vést k dalšímu otevírání dosud relativně uzavřené argentinské ekonomiky a k posílení její protržní orientace. Politická opatření by se měla soustředit na udržení pevné fiskální kotvy aktivně působící ve prospěch robustnějšího peněžního a měnového režimu založeného

na větší pružnosti měnových kurzů. Dále se očekává se, že udržení reformního kurzu povede k posílení produktivity argentinské ekonomiky, zvýšení její konkurenceschopnosti a rychlejšímu ekonomickému růstu.

Přes radikální obsah argentinských reforem a jejich tvrdý dopad na obyvatelstvo Mileiova popularita od voleb v listopadu 2023, v nichž získal 56 % hlasů, výrazně neklesla. Podle průzkumu veřejného mínění agentury Encuesta de Satisfaccion Politica y Opinion Publico z konce listopadu 2024 se Milei těší podpoře 54 % občanů a podle průzkumu agentury Atlas Intel z konce ledna 2025 podpoře 47 % občanů. Největší podpoře (65 %) se těší u nejnižších příjmových skupin (150–200 tisíc pesos měsíčně, což je ekvivalent cca 3-4 tisíce korun českých) a u kohorty s nejnižším měsíčním příjmem (59 % s příjmem pod 100 tisíc pesos, což je ekvivalent cca 2 tisíc korun). Z posledních 3 argentinských prezidentů se po roce vlády těší nejvyšší podpoře, což posiluje naději na realizaci celého komplexu jím slíbených ekonomických reforem.

Jiří Schwarz
rektor Anglo-American University v Praze

**LIBERÁLNÍ
& INSTITUT**

**VÝROČNÍ
CENA** **LIBERÁLNÍ
INSTITUT**

ISBN 978-80-11-06874-5

9 788011 068745